

สพ.ญ.ธวัชรัตน์ เกียรติยิ่งอังคสุลี, สพ.ญ.สุภาพร จวงพานิช
กลุ่มแบคทีเรียและเชื้อรา

ยาต้านจุลชีพถูกคิดค้นมากกว่า 60 ปี ถูกใช้อย่างแพร่หลายในวงการแพทย์และสัตวแพทย์ ยาต้านจุลชีพไม่ว่าจะเป็นยาฆ่าเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส และเชื้อรา มีประโยชน์เป็นอย่างมากหากมีการใช้อย่างถูกต้อง การใช้ยาต้านจุลชีพในฟาร์มจะช่วยลดความสูญเสียและช่วยป้องกันการติดเชื้อในสัตว์ ทำให้ผลิตภัณฑ์เนื้อ นม ไข่ มีคุณภาพดีขึ้น เมื่อมีการใช้ยาต้านจุลชีพอย่างไม่ถูกต้องจะเกิดการดื้อยาขึ้น ทำให้คนและสัตว์มีความเสี่ยงในการติดเชื้อและความล้มเหลวในการรักษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากการดื้อยาต้านจุลชีพเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีปัจจัยร่วมหลายอย่าง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากสัตวแพทย์ เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข เจ้าของฟาร์ม เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในคนและสัตว์

ต้นปีพ.ศ. 2555 องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ประกาศให้การต่อสู้การดื้อยาต้านจุลชีพเป็นปัญหาหลักที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเน้นให้สัตวแพทย์มีการควบคุมการใช้ยาในสัตว์มากขึ้น เข้มงวดในการออกใบรับรองยา การนำเข้า การขนส่ง และการใช้ยาต้านจุลชีพในฟาร์ม เนื่องจากก่อนหน้านี้ องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ออกเตือนทั่วโลกถึงการสูญเสียความสามารถในการต้านจุลชีพของยาที่สำคัญอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อดื้อยาอย่างมาก โดย WHO กล่าวว่าแม้การดื้อยาเป็นกลไกปกติที่เกิดขึ้นได้ในยาทุกชนิดแต่ปัจจุบันมีปัจจัยหลายอย่าง

ในวงการแพทย์และสัตวแพทย์ที่ช่วยเร่งให้เกิดกลไกการดื้อยาอย่างรวดเร็ว

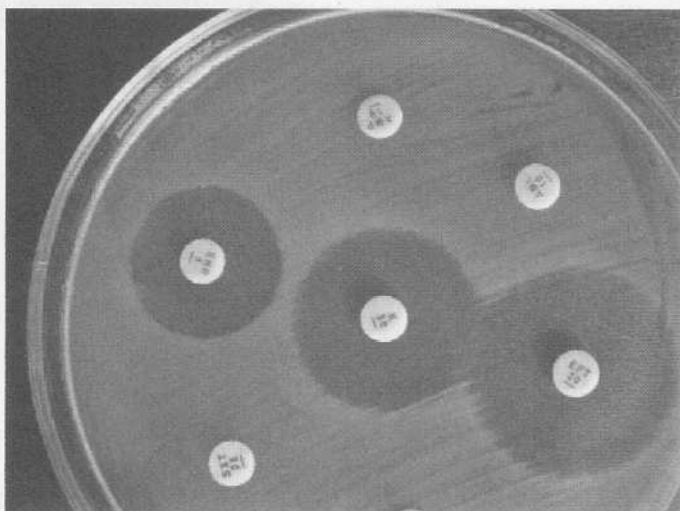
กลับกันเชื้อจุลชีพที่ดื้อยาในคนก็สามารถเข้าสู่สัตว์ได้เช่นกัน สถานการณ์การดื้อยาที่รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ไม่สามารถพัฒนายาใหม่ขึ้นมาทดแทนยาเดิมได้ทัน

ปัจจุบัน OIE ทำงานร่วมกับ WHO องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และ โครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex) ในการให้คำแนะนำแก่สัตวแพทย์ และวิเคราะห์ความเสี่ยงของยาตกค้างในผลิตภัณฑ์จากสัตว์ รวมถึงวิธีในการวิเคราะห์

ยาตกค้างดังกล่าว โดย OIE แนะนำว่าในการใช้ยาต้านจุลชีพทุกครั้งควรทำการประเมินความเสี่ยงควบคู่กัน เพื่อความมั่นใจต่อสุขภาพและสวัสดิภาพในสัตว์ รายละเอียดสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ใน OIE international standards on antimicrobial resistance, 2003 (<http://www.oie.int/doc/ged/D12196.PDF>)

มาตรการต่างๆที่ทาง OIE ได้กำหนดขึ้นเพื่อต่อสู้กับการดื้อยาต้านจุลชีพทั่วโลก ประกอบด้วย

- การส่งเสริมให้วงการสัตวแพทย์ใช้ยาต้านจุลชีพอย่างรับผิดชอบและระมัดระวัง รวมถึงหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจเสี่ยงต่อการดื้อยา
- สนับสนุนให้มีการกำกับดูแลการให้บริการทางสัตวแพทย์ที่ดี
- การเสริมสร้างความรู้และการติดตามปริมาณการใช้ยาต้านจุลชีพในการเลี้ยงสัตว์
- ประสานโครงการสำรวจและติดตามการดื้อยาระดับประเทศ ดำเนินการจัดโปรแกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ
- จัดทำมาตรการประเมินความเสี่ยง

ภาพที่ 1 แสดงการตรวจหาความไวของเชื้อแบคทีเรียต่อยาต้านจุลชีพต่างๆ ด้วยวิธี disc diffusion method (สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ, 2556)

ภาพที่ 2 การทำ MIC (Minimal Inhibitory Concentration) เพื่อหาความเข้มข้นต่ำสุดของยาต้านจุลชีพแต่ละชนิดที่สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย

ผู้อ่านสามารถติดตามข้อมูล ข่าวสาร และประกาศต่างๆ เกี่ยวกับการดื้อยาที่เป็นปัจจุบัน ได้จากเว็บไซต์เชื้อดื้อยาของ OIE (<http://www.oie.int/forthemedia/amr/>) ส่วนรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับมาตรฐานการใช้ยาต้านจุลชีพด้วยความระมัดระวังและรับผิดชอบ (standards on the responsible and prudent use of antimicrobial agents) อยู่ในมาตรฐาน OIE terrestrial and aquatic animals ฉบับปรับปรุงล่าสุด พิมพ์ครั้งที่ 21 ปี ค.ศ. 2012 นอกจากนี้ OIE ยังได้จัดทำรายการยาต้านจุลชีพที่สำคัญสำหรับสัตวแพทย์ด้วย (http://web.oie.int/download/Antimicrobials/OIE_list_antimicrobials.pdf)

ในประเทศไทย ทางด้านสาธารณสุขมีการจัดตั้งศูนย์ระวังเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพแห่งชาติ สังกัดกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 ในการรวบรวมข้อมูลเชื้อดื้อยาของคนจากโรงพยาบาลเครือข่ายผ่านห้องปฏิบัติการอ้างอิง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข (National Institute of Health)

แม้ปัจจุบันทางด้านปศุสัตว์ยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการด้านเชื้อดื้อยาอย่างเป็นระบบทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไรก็ตามห้องปฏิบัติการแบคทีเรียและเชื้อราสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ (National Institute of Animal Health) กรมปศุสัตว์ มีการตรวจหาความไวและการดื้อยาของเชื้อแบคทีเรียก่อโรคต่อยาปฏิชีวนะจากตัวอย่างสัตว์ป่วยที่ถูกส่งตรวจเพื่อวินิจฉัยโรคทางห้องปฏิบัติการด้วย

จากสถานการณ์การดื้อยาที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้การดื้อยาด้านจุลชีพไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไปสำหรับทุกคน ดังนั้นทุกภาคส่วน สัตวแพทย์ เจ้าของฟาร์ม ผู้ผลิตอาหารสัตว์ แพทย์ ผู้ป่วย เกษตรกร จึงควรติดตามศึกษาและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการใช้ยาด้านจุลชีพอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีจริยธรรม มีความระมัดระวัง และรับผิดชอบให้มากขึ้น

อ้างอิง

CFIA.2012. "Antimicrobial resistance"[Online]. Available:<http://http://www.oie.int/forth-media/amr/>. Accessed aug 10, 2013.

NARST. 2003. "National Antimicrobial Resistance Surveillance Center Thailand"[Online]. Available:<http://narst.dmsc.moph.go.th/ars/about.html>. Accessed aug 10, 2013.

OIE.2003. "OIE international standards on antimicrobial resistance".[Online] Available:<http://www.oie.int/doc/ged/D12196.pdf>. Accessed Aug 10,2013.

OIE.2007. "OIE List of antimicrobials of veterinary importance". [Online] Available:http://web.oie.int/downld/Antimicrobials/OIE_list_antimicrobials.pdf. Accessed Aug 10,2013.

OIE.2007. "Antimicrobial resistance (AMR)". [Online] Available:<http://web.oie.int/oie.int/for-the-media/amr/>. Accessed Aug 10,2013.

ขอเชิญเสนอเรื่องวิชาการจัดพิมพ์ทางจดหมายข่าว ส่งมาที่
คุณปิยะวรรณ เกิดพันธ์ Email: piyawank@dld.go.th

ค้นจดหมายข่าวย้อนหลังได้ที่
<http://www.dld.go.th/niah/files/newsletter/search.php>

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์	เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์	
เจ้าของ	สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร.0-2579-8918-19	
ที่ปรึกษา	นายสัตวแพทย์อภัย สุทธิสังข์ รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ นายสัตวแพทย์ปรีชา วงษ์วิจารณ์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ หัวหน้ากลุ่ม / ส่วน / ศูนย์ / ฝ่าย สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ	
กองบรรณาธิการ		
	นายสัตวแพทย์นพพร ไชยะมี นายสัตวแพทย์เจษฎา รัตโณภาส นายสัตวแพทย์บัณฑิต นวลศรีฉาย สัตวแพทย์หญิงจันทรา วัฒนเมษานนท์ สัตวแพทย์หญิงวัลรัตน์ เกียรติยังอังสุลี นางสาวพนม ไสยจิตร	นางสาวลิขณา รามริน นายสมชาย ช่างทอง นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์ นางสาวชนกพร บุญศาสตร์ นายพลกฤต มหานาม
จัดพิมพ์และเผยแพร่	ฝ่ายถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ	
สำนักงาน	ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900	
กำหนดออก	ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ฉบับละ 1,200 ชุด	
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย	

สามารถหาข้อมูลเรื่องที่เกี่ยวข้องจดหมายข่าวปีย้อนหลังเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.dld.go.th/niah>

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม. 10900
ที่ กษ 0609/พิเศษ

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี